

O'QUVCHILAR TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING YO'NALISHLARI VA ASOSIY BOSQICHLARI

Normatov Begzod

Samarqand viloyati Payariq tumani

35 - maktab texnologiya o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7540436>

ARTICLE INFO

Received: 07th January 2023

Accepted: 15th January 2023

Online: 16th January 2023

KEY WORDS

O'quv-axborot, tizimlar, bilim, vosita, to'garak, hohish, ommaviy, texnikum.

ABSTRACT

Quyida keltirilgan maqolada o'quvchilar texnik ijodkorligini rivojlantirish yo'nalishlari va asosiy bosqichlari yangi axborot texnologiyasi imkoniyatlari, ushbu muammoni avtomatlashgan o'quv-axborot tizimlari, bilimlar balki ma'lumotlar hamda banklari vositasida samarali hal qilish imkoniyati haqida so'z yuritiladi.

O'quvchilarning texnik ijodkorligi oldingi vaqtlarda individual stixiyali xarakterga ega bo'lgan. Eski maktablardan tashqari ishlar, texnik ijodkorlik to'garaklari, umuman bo'lmagan. O'quvchilarni qiziqtirgan ijodiy faoliyat turlari bilan o'z hoxish iroda bilan shug'ullanganlar. O'smirlarning texnik ijodkorligi faoliyati bilan shug'ullanishi boshlanishi sobiq ittifoqning tuzumi davrida mos kelish. O'quvchi va yoshlar texnik ijodkorligi faoliyatini quyidagi bosqichlarga ajratish mumkin:

I. (1920 yil) mehnat maktabini paydo bo'lishi, yoshlarni pioner tashkilotini tashkil qilinishi. (1923 yil) mamlakatni chuqurlashtirish. Ilmiy texnik taraqqiyotini ommaviy tashviqot qilish (1926 yil) asosida maktabdan tashqariy ishlarini tashkil qilishning yangi shakllarini toping; (1932 yil) ulug' vatan urushi boshlanishi yillarida o'quvchilarning zaruriy ishlab chiqish ko'nikmalarni egallash davri; ulug' vatan urushining oxirgi yillarida ko'p ishlab chiqarish ustaxonalarini qisqartirish; politexnik ta'lim va o'quv ustaxonalarini tashkil qilinishi texnika bo'yicha maktabdan tashqari ishlarni tashkil qilishga sabab bo'ladi.

Xalq ta'limini rivojlantirish va maktab bilan hayotni o'zaro aloqasini mustahkamlashga qaratilgan qonun asosida yanada takomillashtirildi. (1960 yillar) o'quvchilarning ixtirochilik va ratsionalizatorlik bo'yicha maktab va maktabdan tashqari tashkilotlarning ko'rigi o'tkazilishi munosabati bilan (1967 yil) yoshlarning ilmiy-texnik ijodkorligi ko'riklarida ishtirok etish (1976 yil) yoshlarni ilmiy texnikaviy ijodkorligini yagona davlat sistemasining paydo bo'lishi (1980 yil) bosqichlari mavjud.

II. O'quvchilarning texnik-ijodkorligini tashkiliy sistemasi juda ko'p qirrali. Hozirgi kunda bolalar va yoshlar ijodiy faoliyati bilan har xil vazirliklar xalq ta'limi xodimlari, jamoatchilik tashkilotlari, yoshlar agentligi jamg'armasi, vatanparvar tashkiloti va boshqalar shug'ullanadilar. Bolalar va yoshlarning ommaviy ravishda ijodiy faoliyat bilan shug'ullanishida umumiy o'rta ta'lim maktabi, akademik litsey, barkamol avlod maktablari, markazlar va maktabdan tashqari muassasalar (yosh texnik stansiyasi, uylari o'quvchilar

markazlari, yosh texniklar klubi, madaniyat markazi, madaniyat va texnika markazi) shug'ullanadi.

Texnik ijodkorlikning mazmuni o'quvchilarning yoshlariga qarab tanlanadi. 1-4 elementar bilimlarga, 5-11 sinflar asosiy chuqur texnik tayyorgarlikka ega bo'lgan bilimlar shakllantiriladi. Egallangan bilimlar asosiy ko'nikmalariga tayangan holda o'quvchilarning texnik ijodkorligi mazmuni kengayib boradi. Kasb-hunar texnikumlarida o'quvchilar tanlagan kasblari bo'yicha ixtirochilik va ratsionalizatorlik faoliyatlarida ishtirok etadilar. Bunda ular texnik texnologiya, ishlab-chiqarishni tashkil qilish bo'yicha ilmiy-tekshirish, konstruktorlik ishlarini amalga oshirishda xizmat qiladilar.

III. Bizning asrimiz fan-texnika yutuqlarini mislsiz darajada taraqqiy etishi hamda bu taraqqiyot natijasining oddiy insonlar hayotiga juda qisqa muddatda kirib kelayotganligi bilan tavsiflanadi. Mana shunday taraqqiyot omillaridan biri bu shubhasiz yangi axborot texnologiyasidir. Bugungi kunda hayotimizning hech bir sohasini, jumladan, ta'lim tizimini ham yangi axborot texnologiyalari (YaAT) hamda uning asosi bo'lgan kompyuterlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi.

Axborotni qabul qilish, qayta ishlash va yangi axborotni yaratish bilan shug'ullanuvchi texnologiyalarni kompyuterlar asosida joriy etish, ya'ni belgilangan faoliyat turini amalga oshiruvchi kompyuterlar va unda joriy etilgan dasturiy ta'limotni yuritish majmui yangi axborot texnologiyasi deb yuritiladi. Axborotlar davri hisoblangan bugungi kunda tarixda birinchi marotaba insoniyat faoliyatining ko'plab sohalari moddiy buyumlar bilan emas, balki axborotni qayta ishlash bilan bog'liq bo'lmoqda. Shu sababli, bugungi kunda yoshlarni axborot davrida yashash va ishlashga o'rgatish, ularda axborotlarni yig'ish, tartib va tahlil qilish, uni uzatish ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bular o'z navbatida o'quvchilarning ko'plab qobiliyatini, shu jumladan ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishda ham muhim asos vazifasini o'taydi, chunki har qanday yaxshi g'oyani taklif qilishdan ilgari qaralayotgan sohani batafsil o'rganib chiqish, yangi axborotni topish va uni tavsiya etilayotgan yechim bilan bog'lashni o'rganish lozim bo'ladi. Bu vazifalarni amalga oshirish uchun bo'lsa, albatta oddiy inson xotirasida saqlab bo'lmaydigan darajada katta hajmdagi axborotlarni qayta ishlash talab etiladi. YaAT imkoniyatlari ushbu muammoni avtomatlashgan o'quv-axborot tizimlari, bilimlar balki ma'lumotlar banklari vositasida asosan va samarali hal qilish imkoniyatini yaratadi.

Shu munosabat bilan keyingi paytda respublikamizda bu sohaga e'tibor kuchayib bormoqda, keyingi 5 yil mobaynida mavjud kompyuterlar parki bo'yicha vatanimiz jahon ko'rsatkichlariga yaqinlashib qoldi. Biroq ta'lim jarayonida zamonaviy axborot texnikalarini, jumladan shaxsiy kompyuterlarning qo'llanishi uchun zarur nazariy va amaliy, ilmiy-uslubiy asoslarning ishlab chiqilmaganligi ayniqsa ijodiy qobiliyatni rivojlantirish bilan bog'liq qator muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Xulosa o'rinda shuni ta'kidlash keraki, texnik ijodkorlikni amalga oshirishda kompyuterlarni qo'llashning shakl va usullarini belgilashda, avvalo ular yordamida o'quvchilarning ijod qilishni emas balki yangi texnik yechimni yaratishdagi axborotlarga bo'lgan ehtiyojini qondirishi va uni amalga oshirishni samarali yo'llarini ishlab chiqarishda foydalanishini e'tiborga olishi lozim.

References:

1. Muslimov N.A vaboshqalar. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Ukuv-metodik qo'llanma. - T.: "Sano-standart", 2015. - 208 b.
2. Muslimov N.A va boshqalar. Pedagogik kompetentlik va kreativ asoslari. Ukuv-metodik qo'llanma. - T.: "Sano-standart", 2015. - 120 b.
3. Шарипова Э.Ф. Формирование общетехнической компетенции будущих учителей. [Текст]: монография/ Э.Ф.Шарипова. - Челябинск: «Издательство» Челябинский государственный педагогический института, 2015. - 186 стр.
4. Murtozaev M.Z. Texnologiya ta'limi o'qituvchilarini tayyorlash jarayonini amaliy saviyasini oshirishning uslubiy pedagogik asoslari. Monografiya. -T.: «Fan vatexnologiya», 2017, 120 bet.
5. Ismoilov T.J. Texnologik madaniyat va kompetentlik asoslari. Oquv-uslubiy majmua. Jizzax, 2021 yil. 28-30 betlar.